

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Мелещенко Т. В.

кандидат історичних наук,
професор кафедри методики навчання
суспільних дисциплін і гендерної освіти
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
м. Київ

Нова українська школа (НУШ) – це школа, що передбачає підготовку до життя у процесі навчання через теоретичний та практичний аспекти. Така школа «вчить критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами... тут панують співпраця та взаєморозуміння» [3].

Стандарти НУШ побудовані на компетентнісному та діяльнісному підходах і спрямовані на розвиток знань, умінь, ставлень і цінностей. У нормативних документах, що регулюють освітній процес, таких як Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Концепція НУШ, державні освітні стандарти тощо, визначено якими компетентностями мають володіти учні. Звичайно, що означення компетентностей є важливим елементом для розвитку особистості учня, бо таким чином окреслено бажаний кінцевий результат навчання. Але лише цього недостатньо, результат досягається активними діями впродовж усього освітнього процесу. Також ключовим моментом є вимірювання розвитку компетентностей і їх оцінювання. Це один з найскладніших компонентів від якого залежить кінцевий результат.

Нині для того щоб оцінити розвиток компетентностей міністерство підтримує нову модель оцінювання – формувальне оцінювання, яке є в основі концепції НУШ.

Формувальне оцінювання часто є на слуху, але в процесі роботи, занурюючись у його зміст, виникає цікава ситуація, коли кожен вчитель розуміє і трактує його по своєму, а також багато вчителів не сприймають формувальне оцінювання, так як не бажають відмовитися від звичайного способу, який вони освоїли і який здається чітким і прозорим.

У процесі підготовки вчителів у вишах до педагогічної діяльності ми маємо відштовхуватися від того, що формувальне оцінювання це часте, інтерактивне оцінювання прогресу учнів. Завданням такого оцінювання є

визначення освітніх потреб та адаптація процесу навчання у відповідності до цих потреб. Формувальне оцінювання дає змогу визначити прогрес кожного учня, напрямок подальшого руху та оптимальний шлях досягнення результату.

Майбутній вчитель має знати, що метою формувального оцінювання є оптимізація освітнього процесу для розвитку особистості учня, а не лише оцінювання навчальних досягнень, як це притаманно традиційному оцінюванню. Також відмінною рисою від традиційного оцінювання є те, що оцінює не лише вчитель, а практикується самооцінювання та взаємооцінювання. Оцінюються не лише знання, а й уміння, навички, компетенції, вимірюється не лише результат навчання, а й процес. При формувальному оцінюванні дитина ніколи не порівнюється з іншими, а лише з і своїми попередніми досягненнями. Під час оцінювання визначається не те, скількох помилок припустився учень, а на скільки змінився триманий результат порівняно з його попереднім результатом, а також чи відповідає він очікуванням самого учня.

Тут пріоритетною є не оцінка, а уміння. Формувальне оцінювання підтримує філософію співпраці, базується на чітких критеріях та сприяє підвищенню мотивації навчання, є не засобом контролю знань, а інструментом підтримки й розвитку. «Формувальне оцінювання, схоже на підживлення і полив рослин. Тим самим безпосередньо впливає на їх ріст [2, с. 47]. Формувальне оцінювання сприяє формуванню й розвитку особистості учня, його активній участі в освітньому процесі та усвідомленню ним відповідальності за власне навчання.

Формувальне оцінювання включає: цілі подані мовою учня, спільно узгоджені критерії, запитання що допомагають вчитися. Важливо пояснювати дитині зрозумілою мовою, що від неї очікують, тоді створюється єдиний інформаційний простір, що значно полегшує досягнення результату. Також необхідно спільно виробляти і погоджувати критерії, щоб учні чітко розуміли, за що та як буде оцінюватися їх робота. Дуже важливим моментом є вміння ставити запитання та навчити учнів їх задавати. Необхідно задавати відкриті запитання та давати час на підготовку відповіді, дати можливість сконцентруватися, поміркувати і сформулювати відповідь.

Формувальне оцінювання передбачає зворотній зв'язок та використання різних технік і інструментів. Потрібно щоб вчитель міг правильно надавати зворотній зв'язок і вчити цього дітей, а також правильно його отримувати. Результатом формувального оцінювання має стати натхнення, підвищення самооцінки учнів та їх мотивації, визначення сфер покращення, а також слабких місць для подальшої праці, вимірювання емоційного клімату класу, моніторинг освітнього процесу всього класу та кожної окремої дитини.

Успіх впровадження постулатів НУШ у великій мірі залежить від вчителя, який реалізовує концепцію у своїй практиці. І якщо мова йде про формувальне оцінювання то вчитель має бути до нього готовим, він має володіти техніками формувального оцінювання та вибудовувати стратегії. Вчитель має звільнитися від орієнтації на бальну оцінку та бути готовим дати учням можливість самооцінювання та взаємооцінювання, а також не боятися експериментувати і давати можливість учням оцінювати свої дії, тобто дії вчителя. Формувальне оцінювання можна укласти в алгоритм: формуємо оцінюючи – оцінюємо формуючи [4].

Варто прислухатися до думки науковців: «Для педагога формувальне оцінювання означає бути поруч з учнем і вести його до успіху. Учителі використовують інформацію з оцінювання для корегування навчання та забезпечення правильного виконання учнями завдань. Коли наставники регулярно залучають учнів до збирання та перевірки інформації про своє навчання, вони допомагають їм ставати відповідальними та самостійними» [1].

Формувальне оцінювання має стати одним із ключових елементів забезпечення якості освіти. Однак, нині є ще багато каменів спотикання з його активного і результативного впровадження. Тому підготовка сучасного вчителя до формувального оцінювання має стати одним з ключових завдань педагогічних закладів вищої освіти. Якщо конкретно говорити про підготовку вчителя історії, то в курсах методики навчання історії варто впровадити відповідний модуль з практичними чи лабораторними заняттями щоб відточити на практиці даний тип оцінювання. Під час проведення практик у школі, як одне із завдань має бути застосування формувального оцінювання на уроках, а також розробка матеріалів до уроку з використанням інструментів, технік і побудовою стратегії формувального оцінювання. Лише через активні практичні дії майбутні вчителі розвинути вміння застосовувати формувальне оцінювання у своїй подальшій роботі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. *Народна освіта. Електронне наукове фахове видання*. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471
2. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2013. № 6. С. 45–57.
3. Нова українська школа. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkol>
4. Онопрієнко О.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. *Український педагогічний журнал*. 2016.